

Başvuru: 19 Mayıs 2016

Revizyon gönderimi: 3 Ekim 2016

Kabul: 20 Aralık 2016

OnlineFirst: 28 Aralık 2016

Copyright © 2016 • İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

tjs.istanbul.edu.tr

DOI 10.16917/iusosyoloji.291214 • Aralık 2016 • 36(2) • 507–525

Araştırma Makalesi

Aileye İlişkin Araştırmalarda Yaşlılık Algısının Değişimi

Ikuko Murakami¹
Akdeniz Üniversitesi

Öz

Bu araştırma aileye ilişkin makalelerde yaşlıya bakış açısının nasıl değişmiş olduğunu anlamak amacıyla yapılmıştır. Aile araştırmaları derleme kitapları ve dergilerinde yayımlanmış toplam 422 makale elektronik ortamda anahtar kelime olan *yaşlı* kelimesi ile taranmıştır ve tarama sonucunda 163 makale analiz edilmiştir. Araştırılmak istenen makaleler nitel araştırma tekniklerinden biri olan *bibliyometrik yöntem* kullanılarak analiz edilmiştir. Bibliyometrik analiz kapsamında atıf analizi ve tematik içerik analizi yapılarak aileye ilişkin araştırma konuları, dergilerde yayımlanan makalelerin başlıkları ve anahtar kelimeler incelenip kategorileştirilerek yaşlılık ile ilgili söylemler değerlendirilmiştir. Sonuç olarak aile yapısının değişmesiyle birlikte yaşlıların hem toplumda hem de aile içinde *reis* rolünden çıkarak *yük* olarak algılanan bir kimliğe büründüğü görülmektedir. Yaşlılar toplumsal değişim ve gelişimde riskli nüfusun içinde yani toplumda bulunan diğer dezavantajlı gruplarla (çocuklar, kadınlar ve engelliler vb.) bir arada bulunmaktadır. Aile ve akraba arasındaki sosyal dayanışmanın ve aile işlevlerinin zayıflaması ile birlikte, yaşlıların bakıma muhtaç haldeyken aileden çok sosyal hizmetlerden bakım beklentileri olduğu görülmektedir. Ayrıca dergilerde görüldüğü üzere zamanla yaşlılara ve yaşlılığa karşı toplumsal değer yargısının değişmesi, erkek ile kadın ayrılıksızın onlara sadece *yaşlı* olarak bakılmasına yol açmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Aile yapısı • Toplum • Yaşlı nüfusu • Aile politikası • Bibliyometrik analiz

¹ **Yetkilendirilmiş yazar:** Ikuko Murakami, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Gerontoloji Bölümü, 07058 Antalya.
Eposta: mikuko1025@yahoo.co.jp

Atf: Murakami, I. (2016). Aileye ilişkin araştırmalarda yaşlılık algısının değişimi. *Sosyoloji Dergisi*, 36, 507–525.

Türk toplumunda aile konusu önemli bir yer tutmaktadır ve diğer toplumlarda görüldüğü gibi; sanayileşme, kentsel yaşamın yaygınlaşması vb. etmenler aile yapısının değişimine yol açmıştır (Doğan, 2004). Geniş aileden çekirdek aileye geçiş ve aile planlaması vb. ile hanehalkı sayısı azalmaktadır (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü [HÜNEE], 2010; Timur, 1972). Bu süreçte ailenin işlevi de değişmektedir (Parsons & Bales, 1956; Yazan, 1989).

Aile yapısının değişimine bağlı olarak araştırma konuları da dönüşüme uğramıştır. Aile ile ilgili sorunlar ve üzerine yapılmış araştırmalar incelediğinde farklı zaman dilimlerinde yapılan araştırma konularında farklılık ve çeşitlilik görülmektedir (Dikeçligil, Çiğdem & Tokuroğlu, 1991). Bir zaman diliminde uygulanmış aile politikalarının önemli rol üstlenmiş olması o dönemdeki araştırma konularını etkilemiş olabilir. Aynı zamanda aile üzerinde yapılan araştırmalar aile politikalarını da etkilerken, söz konusu araştırmalar ve politikalar birbirlerini tamamlayarak aile ile ilgili toplumsal sorunların çözülmesine katkı sağlayabilir.

Günümüz dünyasında yaşam süresinin uzaması ve bir kadın başına düşen çocuk sayısının azalması ile yaşlı nüfus oranı yükselmektedir ve Türkiye’de de nüfusun yaşlanması söz konusudur (Tufan, 2007).

İnsan yaşlılık döneminde hem toplumda hem de aile içinde statü ve rol değişimi yaşamaktadır (Rosow, 1983). Bunu takiben yaşlı insanın statüsünün zayıflanması modernleşmenin ilerlemesi ile bağlantılı olduğu görülmektedir (Bulduk, 2014; Cowgill & Holmes, 1972; Köroğlu & Köroğlu, 1915). Sosyal devlet politikaları bu durumu düzeltmek için bir fırsat yaratabilir. Bu yüzden bu araştırmada T.C. Başbakanlığa bağlı aile konusu ile ilgilenen bir kurum tarafından yayımlanmış derleme kitapları ve dergilerdeki makaleler incelenmiştir.

Yöntem

Bu araştırmada *bibliyometrik analiz* yöntemi kullanılmıştır. Araştırma teknik olarak *atıf analizi* ve *tematik içerik analizi* şeklinde iki ayrı değerlendirmeyi kapsamaktadır.

Bibliyometrik araştırmalar disiplinlerin ya da bilimsel dergilerin daha yakından tanınmasına ve ortaya çıkan bilgi yapılarına ilişkin bilgi edinilmesine olanak tanımaktadır (Karagöz & Kozak, 2014). Özellikle akademik alanda yapılan çalışmaların belirli özellikleri analiz edilerek çeşitli bulgular elde edilir (Barca & Hızıroğlu, 2009). Bibliyometrik analiz gün geçtikçe daha çok gündeme gelmektedir ve daha da artma eğilimi göstermektedir (Alparslan & Oktar, 2015). Bilimsel iletişimde aktif rol oynayan yayınların disiplin içindeki faaliyetleri ve eksiklikleri ile ilgili bilgiler bibliyometrik analizler sonucu ortaya konur ve sonuçların değerlendirilmesi ile yayınların niteliğinin artırılmasına ilişkin önlemler alınır (Polat, Sarı & Sağlam, 2013).

Bu araştırmada Cumhuriyet tarihinde aileye ilişkin araştırma konularının değişimi ile birlikte yaşlı, yaşlılık dönemi ve yaşlanma süreci ile ilgili toplumsal sorunlara karşı aile ve sosyal politikaların değişmesi, neticesinde paralel olarak ortaya çıkan toplumsal bakış açısının dönüşüm sürecinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Çalışma Grubu

Aileye ilişkin araştırmalarda yaşlıya bakış açısının nasıl değişmiş olduğunu incelemek amacı ile kullanılan makaleler, Aile Araştırma Kurumu (AAK) [ve Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (ASAGM)] tarafından yayımlanmış aşağıdaki derleme kitabı ve dergilerden alınmıştır:

- i. Aile Yazıları: 1991 yılında yayımlanmış, toplam 5 cilt derleme kitabıdır. 1936 yılı ile 1990 yılı arasında yayımlanmış toplam 172 makaleden oluşmaktadır. Her cilt ayrı ana konu ile derlenmiştir.
- ii. Aile ve Toplum: 1991-2011 yılları arasında yayımlanmıştır. Bu derginin ilk sayısı 1991 yılında yayımlanmıştır. Üç aylık bir dergi olarak planlanmasına karşın 1991 yılında iki defa 1993 yılında bir defa yayımlandıktan sonra 1994 ile 2000 yılı arasında hiç yayımlanmamıştır. Daha sonra 2001 yılından 2005 yılına kadar yılda bir defa, 2006 ve 2007 yılında yılda iki defa, 2008 yılında yılda üç defa, 2009 ile 2011 yılı arasında ise yılda dört defa olarak toplam 27 sayı yayımlanmıştır ve içinde toplam 250 makale bulunmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Aile araştırmaları derleme kitapları ve dergilerinde yayımlanmış makalelerde (başlıklar ve metin içeriği), *elektronik ortamda* anahtar kelime olan *yaşlı* kelimesi ile taratılmıştır. Tarama sonucunda makalelerde *yaşlı* kelimesinin ilk olarak makale başlıklarında bulunup bulunmadığına sonra da makale başlıklarında bulunmayan fakat makalenin içinde bulunup bulunmamasına bakılarak şu sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır:

- i. *Yaşlı* kelimesinin yaşlı(lar) veya yaşlılık üzerinde ne kadar kullanıldığı,
- ii. *Yaşlı* kelimesinin bulunduğu makalenin başlıklarında veya metin içindeki söylemlerde yaşlı(lar) veya yaşlılık ile ilgili konuların ne olduğunun belirlenmesi,
- iii. *Yaşlı* kelimesi ile yapılmış açıklamalarda yaşlılara bakış açısının, zaman, mekân ve cinsiyete göre ne gibi farklılıkların görülmesi veya nasıl değişmiş olduğu

Bu sorulara cevap verilmek için şu sıra ile analiz edilmeye ve yorumlanmaya çalışılmıştır:

- i. Makalenin başlıklarında veya metin içindeki söylemlerde *yaşlı* kelimesinin hangi bakış açısı veya ne anlamda kullanılmış olduğu incelenip yaşlı(lar) ve yaşlılık konularının kategorileştirilmeye çalışılması,
- ii. *Yaşlı* kelimesinin, aynı makale içinde aynı anlamda kullanıldığında bir defa olarak sayılıp, kategori listesine göre kullanım sıklığının belirlenmesi ve tabloya yerleştirilmesi,
- iii. Metin içinde *yaşlı* kelimesinin bulunduğu makalelerde söylemlerin nasıl açıklandığı, örnek söylemleri ile atıf analizinin yapılması,
- iv. *Yaşlı* kelimesinin cinsiyete göre kategorileştirilip, yaşlı kadınlar veya erkekler üzerinde farklı bakış açıları olup olmadığının değerlendirilmesi.

İşlem

Yaşlı kelimesi ile ilgili konular şu başlıklar altında kategorileştirilmiştir:

Tablo 1

Yaşlı Kelimesinin Kullanıldığı Konulara Göre Kategorileştirilme

Kategori (Konular)	Makalede Yaşlı ve Yaşlılık ile Bağlantılı Olan Söylemler
1 Aile Yapısı (biçimi) Gelenek (Görenek)	Geniş aile, Çekirdek aile, Köy aile, Töre, Evlilik, Evlenme yaşı, Hane, İnsanın gelişme aşaması, Aile üyeleri, Ferdileşme, Eğitim seviyesi, Okuryazar olmayan, Göç vb.
2 Saygınlık Otoritelik	Ataerkil, Aile reisi, Statü, Hane başı, Lider, Söz sahibi, Patriyarkal (patriarchal = ataerkil), Aile şefleri, Aile başkanı, Sosyal denetim, Baskı, Yaşlılkerki vb.
3 Çocuklardan veya Kadınlardan Beklenti / Aile İşlevleri	Yaşlılık sigortası, Çocuk istemi sebebi, Ailenin Bağımlı nüfusu, Güvence kaynağı, Yaşlıların rolü vb.
4 Sağlık (fiziksel ve psikolojik) Yaşam Memnuniyeti	Aile planlaması, Doğurganlık, Bakım, Korunması, Hastalık, Ölüm, Şiddet, İstismar ve İhmal, Yaşam anlamı vb.
5 Aile Politikası Sosyal Hizmet <i>Yaşlı Nüfusun Artışı*</i>	Sosyal yardım, Sosyal dezavantajlı, Huzurevine bakış açısı, Yardıma muhtaç, Zayıf varlık, Sakat, Engelli, Özürlü, Hasta, Bakım sigortası vb.

* Yaşlı nüfusun artışına doğrudan işaret edilen veya bu konudan bahsedilen makaleler 5. kategoriye yerleştirilmiştir.

Aile Araştırma Kurumu Başbakanlığa bağlı kurumlardan biridir. 1989 yılında kurulmuştur ve 2004 yılından sonra ise Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü olarak yeniden yapılandırılmıştır. Aile ile ilgili çalışmalar 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına (ASPB) devredilmiştir. Bu çalışmada kullanılan derleme kitapları ve dergiler farklı zaman dilimlerinde AKK (ve ASAGM) tarafından yayımlanmıştır. Bu yüzden içindeki makale içeriklerinin değişim durumları hem zamanla hem de yayım konseptinin farklılığından kaynaklanmış olabilir. Bu durum araştırmanın sınırlılığı olarak değerlendirilmelidir.

Aile Yazıları derleme kitapları aslında 7 cilt olarak planlanmıştır. Ancak 5'inci ve 7'nci cilt eksik kalmıştır. Bu yüzden yayımlanmış 5 kitap incelenmiştir. Aile ve Toplum dergisi ise 1994 ile 2000 yılı arasında hiç yayımlanmadığı için bu zaman dilimindeki aile ile ilgili makalelerin araştırma dışında bırakılması, araştırmanın sınırlılığı sayılmaktadır.

Bu araştırmada makalelerden alınmış alıntılar makalelerdeki orijinal hâline sadık kalınarak analiz edilmiştir. Eski makalelerdeki yazılar ile günümüz Türkçesi arasında farklılıklar görülebilir. Tüm bu dilbilgisi veya kelime farklılıkları da araştırmanın sınırlılığı dâhilindedir.

Bulgular

“Aile Yazıları” Derleme Kitaplarından

Bu derleme kitabındaki *makalelerden başlığında* yaşlı kelimesinin geçtiği makale, yani doğrudan yaşlı(lar) ve yaşlılıktan bahsedilmiş makale ancak bir tanedir ve toplumsal değişim ile yaşlıların konum değişimine odaklanılmıştır (Tezcan, 1982). Derleme kitabının yayımlandığı zaman diliminde Türkiye’de genç nüfusun fazla olduğuna işaret edilmiştir ve ileride yaşlı nüfusun çoğalacağını kısa bir söylem ile ön görüldüğü gösterilmektedir (HÜNEE, 1994). O tarihte Türkiye’de yaşlılık konusu üzerine, daha doğrusu nüfusun yaşlanma konusunda insanlar arasında henüz farkındalık olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 2

Aile Yazıları Kitabında Makale Başlığında veya Metin İçinde Kullanılan Yaşlı Kelimesinin Konuya Göre Kullanım Sayısı

Kategori	Makale başlığında yaşlı kelimesi kullanılan makale sayısı	Makale başlığında yaşlı kelimesinin bulunmadığı fakat makalenin içindeki yaşlı kelimesinin sayısı*
1	---	30
2	---	26
3	---	23
4	---	10
5	1	9
Toplam	1	98

* Aynı makale içinde bulunan bir kaç tane yaşlı kelimesi, aynı konu ile kullanılıyorsa bir defa olarak sayılmıştır. Makale başlığında yaşlı kelimesinin bulunduğu makalenin metin içindeki yaşlı kelimeleri hariçtir.

Makale başlığında yaşlı kelimesinin bulunduğu makale sayısı ancak bir tanedir. Buna karşın *metin içinde* yaşlı kelimesinin bulunduğu makale sayısı 67 tanedir ve *yaşlı* kelimesi toplam olarak 98 defa görülmektedir.

Derleme kitabındaki *makalelerin metin içinde* bulunan yaşlı kelimesinin ne anlamda kullanılmış olduğuna ve bu kelime ile hangi konuların daha fazla açıklandığına Tablo 2’de kullanım sayısına göre bakılacak olunursa *yaşlı* kelimesi en sık “Kategori 1” konuları ile ilgilidir. Bu konular derleme kitabındaki 1936 ile 1990 yılı arasında yayımlanmış makalelerde yaşlı ile ilgili en fazla ele alınmış konulardır. İkinci sıklıkta “Kategori 2” konuları, üçüncü sıklıkta “Kategori 3” konuları gelmiş olup en az görülen konular ise “Kategori 5” ve “Kategori 4”dir.

“Kategori 1”e yerleştirilmiş, metin içinde bulunan söylemler şöyledir:

Bir romanın betimlemelerinden bahsederek *“ailelerin zoruyla genç kızlarla yaşlı erkekler arasında yapılan evlenmeler kolayca yıkılmaya mahkûmdurlar”* (Berkes, 1945) söylemi vardır. Evlilik ile ilgili diğer söylem ise *“evlenme olayların erkeğin veya kadının yaşlı olduğuna göre de tetkik edilebilir”* (Cillov, 1959) görülmektedir.

“Kategori 2”ye yerleştirilmiş, metin içinde bulunan söylemler şöyledir:

“Bütün yaşlılar gençlerin ana-babası sayılır” (Ülken, 1943) söylemiyle yaşlıların annelik veya babalıklarından bahsedilmektedir. Aile içinde önemli konumda olduğunu göstermiş söylemler ise *“geniş ailede en yaşlı erkek toprağı denetlediği gibi bütün ailenin de sözgötürmez başkanıdır”* (Yasa, 1973) ve *“yaşlılar aile içinde barınabilmekte ve saygı görmekte...”* (Kuran, 1987) söylemleri görülmektedir. *“Genellikle, ailenin en yaşlısı olan aile başkanı, ailenin ortak varlığı adına işletmenin mülk sahibi durumundadırlar”* (Özen, 1987) söylemiyle yaşlıların aile içinde mal sahibi oldukları görülmektedir.

“Kategori 3”e yerleştirilmiş, metin içinde bulunan söylemler şöyle sıralanabilir:

Yaşlılık dönemi için çocuklardan beklenti olarak *“çocuklar, ana-baba için bir yaşlılık sigortası gibidirler”* (Erdentuğ, 1985) ve *“bir çocuk isteme nedenini ‘yaşlılıkta güvenilecek birinin varlığı’ olarak ifade edenlerin oranı,...”* (Tolan, 1990) söylemi görülmektedir. Öte yandan bakıma hazırlık ve çocukların emeklerine karşılık olarak *“Yaşlı ana-baba bakımlarını temin için ölümlerinden önce beraber oturdukları oğullarına bazı mallarını bırakmaktadırlar”* (İlbars, 1975) söylemi görülmektedir. Yaşlı kadınların rolü *“yaşlı kadın – kaynana - ev işlerini yapmakta ev torunlarına bakmaktadır”* (Eserpek, 1977) şeklinde açıklanmaktadır.

“Kategori 4”e yerleştirilmiş, metin içinde bulunan söylemler şöyledir:

Yaşlıların tutucu tavrını *“yaşlı kadınların rahim içi araçları daha uzun bir süre muhafaza ettiklerini göstermiştir”* (Timur & Fincancıoğlu, 1968) söylemiyle gösterilmektedir. Yaşlıların sağlığı, gençlerinki ile karşılaştırılarak *“infection nedeni ile ölüm ..... yaşlı kadınlarda gençlere nazaran çok daha fazla görülmektedir”* (Durmuş, 1983) veya *“yaşlılıkta bir çok sıkıntılara sebep olan prostat bezinden bahsetmek isterim”* (Özdilek, 1982) şeklinde yaşlıların fiziksel durumlarından da bahsedilmektedir.

“Kategori 5”e yerleştirilmiş, metin içinde bulunan söylemler şöyledir:

“Yaşlılık, sakatlık, işsizlik, ölüm sigortaları bu amaca yönelmişlerdir” (Kongar, 1970) veya *“yaşlılık, sakatlık, bakım sigortalarıyla insanların korunmağa ihtiyacı oldukları...”* (Gökçe, 1976) gibi söylemlerde, yaşlılar bir grup içindedirler. Sosyal hizmet ile ilgili olarak *“birtakım sosyal yardım, yaşlı hizmetleri gibi kurumların gelişip kendi sorun ve hizmet alanlarını oluşturmasıyla...”* (Güran, 1983) söylemi görülmektedir. Burada yaşlılar; çocuk, engelli, işsiz insanlar vb. gibi korunmaya ihtiyaç duyan kesimlerden biri olarak belirtilmektedir. Bu bakış açısı “Aile Yazıları” derleme kitabında ilk olarak “Sosyal Devlet ve Aile” adlı makalenin metin içinde şu söylem görülmektedir: *“1946 tarihli Fransız Anayasası’nın preambülünde (preamble = ön söz) ananın, çocuğun, yaşlıların korunması, dinlenme hakkı, öğrenim, çalışma hakkı gibi sosyal haklar yer almaktadır”* (Cansel, 1969).

Bu bakış açısına göre yaşlılar korunmaya muhtaç olan dezavantajlı gruplar arasında bulunmaktadır. Bu durum şu ifade ile doğrulanabilir: “Yaşlılar, bazen çocukların çekirdek ailesi içinde yaşamakta, ama orada bir ‘baş’ değil, bir ‘yük’ kabul edilmektedirler” (Meriç, 1989). Meriç’e göre “yaşlı nüfus sayısındaki artışın azlığı ama devamlılığı aile çevresini etkileyen demografik meselelerdir” (Meriç, 1989) ve bu söylem ile yaşlı nüfusun artışına dikkat çekilmektedir.

Aile yapısını dönüşüme zorlayan etkenlerden biri olarak sosyoekonomik gelişim ile “geleneksel toplumda yaşlının sahip olduğu saygınlık ve statünün eski önemini yitirmesi” (Tolan, 1990) ve “çocuğun ekonomik ve yaşlılık güvencesi değerinin azaldığını göstermiştir” (Kağıtçıbaşı, 1984) söylemleri görülmektedir. Buna ilave olarak ileri endüstri ülkelerinde ortaya çıkan soruna “çocuklarını evlendiren ve emekliye ayrılan yaşlı kimselere nasıl bir yaşama sebebi bulunacağı” ve çözüme “yaşlılar için yeni roller bulunması ve geniş ailenin içinde yeni sorumluluklar aranması” (Yazan, 1989) şeklinde işaret edilmektedir. Yaşlı nüfusun artışı yavaş da olsa kaçınılmaz olduğu ve sanayileşmiş toplumlarda aile yapısının dönüşümü ile birlikte yaşlıların statüsü ve rolünün değişimine yol açıldığı açıklanmaktadır.

Derleme kitabında makalede metin içinde *yaşlı* kelimelerinin cinsiyete göre kullanım sıklığı ve şekli (olumsuz anlamda kullanılmış olup olmaması) incelendiğinde şu tabloya toparlanmaktadır:

Tablo 3

“Aile Yazıları” Kitabında Makalenin Metin İçinde Kullanılmış Yaşlı Kelimesinin Hangi Cinsiyet ile İlgili Olduğu: Konuya Göre Kullanım Sayısı ve Olumsuz Olup Olmaması

Kategori	Yaşlı Kadın		Yaşlı Erkek	
	Kullanım Sayısı	Olumsuz Anlamda	Kullanım Sayısı	Olumsuz Anlamda
1	11	3	3	0
2	9	3	13	0
3	7	1	4	0
4	4	3	2	1
5	0	0	0	0
Toplam	31	10	22	1

Tablo 3’te görüldüğü gibi her makalenin metin içinde bulunmuş *yaşlı* kelimeleri, erkeklere göre daha fazla kadınlar ile ilgilidir. Metin içinde hangi konu ile ilgili olduğu ve olumsuz olup olmadığına bakılacak olunursa:

Yaşlı kelimelerinin erkeklere göre kadınlar için daha fazla, hem çeşitli konular ile hem de olumsuz anlamda kullanılmakta olduğu anlaşılabilir. Özellikle erkekler için daha fazla statü ve otorite ile ilgili söylemler olumlu anlamda kullanılmaktadır. Kadınlar için ise en sık “Kategori 1” (aile yapısı vb. ile ilgili) ve “Kategori 2”nin (statü vb. ile ilgili, ancak üçte bir olumsuz anlamda) kullanılmakta olduğu görülmektedir.

Yaşlı kadınlar ile ilgili olumlu söylemler de görülmektedir. Örneğin “*yaşlı kadınların mevkii yüksektir*” (Eröz, 1977) ve “*en yaşlı kadın üyesinin hane başı olduğu bir gerçektir*” (Erdentuğ, 1985) şeklinde yaşlı kadınların hane içinde önemli konumda bulduklarına işaret edilmektedir. Buna ilave olarak “*karı-kocanın rolleri, zamanla değişmeye tabi olur ve yaşlılıkta kadın daha hâkim duruma geçmeye başlar*” (Ünal, 1973) söylemiyle yaşlılık döneminde kadınların konumunun göreceli olarak daha yükselme imkânı olduğuna dikkat çekilmektedir.

“Aile ve Toplum” Dergisi’nden

Yayımlanmış toplam 27 dergide *makale başlığında* yaşlı kelimesinin görüldüğü toplam 21 makale bulunmaktadır. Bu makaleler doğrudan yaşlı(lar) veya yaşlılık konusundan bahsedilmektedir. Bu makalelerden nitel ve nicel araştırma, yani alan araştırmasına dayanarak yazılmış makale sayısı 11’dir. “Diğer” olarak tabloya yerleştirilmiş, bilgilendirme ve aydınlatma vb. amacıyla yazılmış makale 10 tane bulunmaktadır. Alan araştırmalarına önem verilmiş olup özellikle “Kategori 4” konuları ile ilgili araştırmalarında daha çok nicel araştırmanın tercih edilmiş olduğu görülmektedir.

Makale başlıklarında bulunmasa da *makalede metin içinde* yaşlı kelimesinin kullanım sayısı 91’dir (*yaşlı* kelimesinin başlıkta görüldüğü makale hariç) ve yaşlı kelimesinin bulunduğu makale sayısı da 74’tür.

Tablo 4

Aile ve Toplum Dergisi’nde Makale Başlığında veya Metin İçinde Kullanılan Yaşlı Kelimelerinin Hangi Konuda Kullanıldığı: Konuya Göre Kullanım Sayısı

Kategori	Makale başlığında <i>yaşlı</i> kelimesi kullanılan makale sayısı				Makale başlığında <i>yaşlı</i> kelimesinin bulunmadığı fakat makalenin içindeki <i>yaşlı</i> kelimesinin kullanım sayısı*
	Makale Sayısı	Nitel Araştırma	Nicel Araştırma	Diğer	
1	3	1	1	1	20
2	0	0	0	0	6
3	2	0	1	1	9
4	12	1	6	5	28
5	4	0	1	3	28
Toplam	21	2	9	10	91

* Aynı makale içinde bulunduğu bir kaç tane *yaşlı* kelimesi, aynı konu ile kullanılıyorsa bir defa olarak sayılmıştır. Makale başlığında *yaşlı* kelimesinin bulunduğu makalenin metin içindeki *yaşlı* kelimeleri hariçtir.

Dergilerdeki makalelerin başlıklarında veya metin içinde kullanılan *yaşlı* kelimelerin ne konuda kullanıldığına Tablo 4’te bakılacak olunursa:

Dergilerdeki *makalelerin başlığında* yaşlı kelimesinin kullanıldığı makalelerin konuları açısından en fazla ve diğer konulara göre oldukça fazla sayısı ile “Kategori 4” konuları görülmektedir. İkinci olarak “Kategori 5”, üçüncü olarak “Kategori 1” ve dördüncü ise “Kategori 3” konuları görülmektedir. Ancak “Kategori 2” konuları herhangi bir makale başlığında görülmemektedir.

Dergilerdeki *makalelerin metin içinde* kullanılan *yaşlı* kelimesi ile daha çok hangi konudan bahsedilmiş olduğuna, kullanım sıklığına göre bakılacak olunursa en sık “Kategori 4” ve “Kategori 5” konuları görülmektedir. Bunlar 1991 ile 2011 yılları arasında dergilerde *yaşlı* kelimesi ile en sık bahsedilmiş konulardır. Üçüncü sıklık ile “Kategori 1” konuları, ondan sonra “Kategori 3” ve “Kategori 2” konuları sıra gelmektedir.

Yaşlı kelimesi ile açıklanmış konulara göre bakıldığında makale başlığında kullanım sıklığı ile metin içinde kullanım sıklığı tabloya göre benzer eğilim göstermektedir. Bu eğilimde 1936 ile 1990 yılları arasında yayımlanmış, aileye ilişkin eski makalelerin bulunduğu “Aile Yazıları” derleme kitabındaki konulara göre tam tersi bir durum söz konusudur. Derleme kitabında en az “Kategori 4” ve “Kategori 5” konularından bahsedilirken “Aile ve Toplum” dergilerinde en fazla ele alınmış konular “Kategori 4” ve “Kategori 5”dir.

“Aile ve Toplum” dergilerinde makalenin metin içinde bulunduğu söylemler aşağıda sunulmaktadır.

“Kategori 5”e yerleştirilmiş, metin içinde bulunan söylemler şöyledir:

“Çocuk esirgeme kurumu, yetiştirme yurdu, yaşlılar evi, kadın konuk evi gibi bu yapılar; yeni alternatifler olarak çoğalmakta” (Yıldırım, 2005) şeklinde sosyal hizmetlerin çeşitliklerden bahsedilmektedir. Sosyal hizmetlere ihtiyaç duyanların gerekçeleri “çalışma gücünü yitirmiş ve bir gelire sahip olmayan yoksulları ve yaşlıları koruyan sosyal güvenlik önlemleri olarak ortaya çıkmıştır” (Zengin & Öztaş, 2009) şeklinde açıklanmaktadır.

“Kategori 4”e yerleştirilmiş, metin içinde bulunan söylemler şöyledir:

“İhmal: Daha çok çocuklar ve yaşlıların maruz kaldığı istismar türüdür” (Ünal, 2005) söylemiyle yaşlılara ihmal, istismar ve suistimal konuları tanıtılmaktadır. Sağlığa ilişkin “...menopozu yaşlılığın başlangıcı olarak değerlendirmek yerine, kendilerine ve çevrelerine daha çok zaman ayırabilecekleri bir yaşam dönemi olarak düşünmeleri önemlidir” (Koç & Sağlam, 2008) ve “evlenme veya aile içi ilişkilerde orta yaş ve yaşlılıkta, ruh sağlığıyla ilgili farklı problemlerle karşılaşabilir” (Gür & Kurt, 2011) söylemleriyle yaşlılığın hem fiziksel hem de psikolojik yönünden bahsedilmektedir.

“Kategori 1”e yerleştirilmiş, metin içinde bulunan söylemler şöyledir:

Evlilik ile ilgili bir gelenek olarak “köylerde bulunan bazı kadınlar bu iş (kız kaçırma) üzerine uzmanlık sahibidirler” (Tezcan, 2003) söylemi görülmektedir. Evlilik hayatında “fakat genç çiftlerde kocanın ev işlerine katkıda bulunma eğilimi daha yaşlı çiftlere göre daha güçlüdür” (Dumazedier, 1991) şeklinde ev işlerini paylaşım konusundan bahsedilmektedir. Evlilikten beklentilerden biri olarak “...yaşlılıkta yalnız kalmamak ifadelerini işaretlemiştirlerdir” (Ekşi, 2005) söylemi görülmektedir. Aile içinde kuşaklararası uyumsuzluk, şu söylem ile açıklanmaktadır “genç ve yaşlı kuşaklar arasında önemli fikir ayrılığının olmasını son dönemde Türk aile yaşamında belirleyici etkenlerden biri olarak gösterilmektedir” (Süleymanov, 2009).

“Kategori 3”e yerleştirilmiş, metin içinde bulunan söylemler şöyledir:

Kadınların görevleri üzerine “*ev eksenli çalışmanın yanı sıra, ev dışı çalışma durumunda da çocuk ve yaşlıların bakımı, yemek hazırlama, yaşamın düzenlenmesi gibi işlerden kadın sorumludur*” (Buz, 2009) ve insanların aile içinde aldıkları eğitim üzerine “*en basit bir eşyanın tamiratından, hasta ve yaşlının bakımına, temizlik alışkanlığından sağlık konusundaki önemli bilgilere kadar sayılamayacak birçok şey*” (Şentürk, 2008) şeklinde söylemler görülmektedir. Burada yaşlılara bakım aile işlevlerinden biri olarak açıklanmaktadır. Bunlara ilave olarak akraba evliliğinin “*(amcakızı evliliği) yaşlılık ve hastalık durumlarında akrabadan olan gelin/damadın yanlarında olacağı/kalacağı...*” (Ökten, 2009) söylemleriyle sosyal dayanışma açısından teşvik edildiğine işaret edilmektedir.

“Kategori 2”ye yerleştirilmiş metin içinde bulunan söylemler şöyledir:

Geleneklerini koruyan toplumlardan biri olarak “*Taşkale (kasabası) kadını tipik bir Anadolu kadınıdır... yaşlılarına karşı saygılıdır*” (Sezgin, 1991) veya “*bu aile tipi akrabalık bağları kuvvetli, erkeğin liderliğini barındıran, yaşlı erkeğin ya da erkeklerin ailenin sorumluluğunu üstlendiği geleneklere...*” (Kulieva ve Süleymanov, 2008) söylemleri görülmektedir.

Tablo 5

Aile ve Toplum Dergisinde Makalenin Metin İçinde Kullanılmış Yaşlı Kelimesinin Hangi Cinsiyet ile İlgili Olduğu: Konuya Göre Kullanım Sayısı ve Olumsuz Olup Olmaması

Kategori	Yaşlı Kadın		Yaşlı Erkek	
	Kullanım Sayısı	Olumlu/Olumsuz	Kullanım Sayısı	Olumlu/Olumsuz
1	1	Olumlu	0	---
2	1	Olumlu	1	Olumlu
3	1	Belirsiz	0	---
4	0	---	1	Olumsuz
5	1	Olumsuz	0	---
Toplam	4	---	2	---

Derleme kitabında uygulandığı gibi dergilerdeki makalenin metin içinde *yaşlı* kelimelerinin, cinsiyete göre kullanım sıklığı ve şekli (özellikle olumsuz anlamda kullanılmış olup olmaması) incelendiğinde Tablo 5 ortaya çıkmıştır.

Dergilerdeki makalenin metin içindeki *yaşlı* kelimeleri cinsiyete göre kullanım sayısına bakıldığında “Aile Yazıları” derleme kitabındaki makalelere göre çok az görülmektedir. Yine de yaşlı kadın üzerine söylemler oldukça olumludur, yaşlı erkeklere göre daha fazladır ve çeşitlik göstermektedir.

“Aile ve Toplum” dergisinde “Aile Yazıları” derleme kitabında bulunan makalelerde görülmemiş özellikler vardır. Hem toplumda hem de aile içinde yaşlıların konumu artık değişmiştir. Örnek söylemler şöyledir:

“*Yoksulluk çocuklar, kadınlar, yaşlılar, özürlüler ve göçmenler gibi toplumsal yaşamda güçsüz, savunmasız, incinebilir ve kırılğan nüfus yapılarını daha keskin bir biçimde etkilemektedir*” (Duyan, 2010) şeklinde açıklanmaktadır. Buna ilave

olarak “*kirliliğin oluşmasında rolü olmayan kadın, çocuk, yaşlı, engelli gibi toplum kesimleri bu zarara katlanmaktadır*” (Özmete, 2010) şeklinde yaşlıların toplumda pasif bir şekilde davranan insanlardan biri sayıldıkları gösterilmektedir. Erkeğin kadına karşı şiddeti “*bu açıdan şiddet daha yaşlı olan erkeklerin, kadınlar ve çocuklar üzerindeki sosyal denetim ve baskı aracıdır*” (Eren, 2005) söylemiyle ele alınarak yaşlı erkeklerin otoritesi olumsuz anlamda değerlendirilmektedir.

Yaşlıların statü kaybetmesinin gerekçesi olarak yaşlanma ile meydana gelen fiziksel yetersizlikler, özellikle maddi açıdan yaşlıların sınırlı kabiliyetine ve zayıf üretkenliğine işaret etmiş söylemler de görülmektedir: “*Yaşlılar hem çalışma performansı bakımından hem de toprak sahibine konut vb. ek masraflara neden oldukları gerekçeleriyle tercih edilmemektedirler*” (Ökten, 2006) veya “*küreselleşen ve bilgi toplumu aşamasını yaşayan günümüz toplumları için hareket, gelişme ve değişme kabiliyeti sınırlı olan yaşlı nüfus, büyük bir risktir*” (Şentürk, 2008) şeklinde yaşlılar olumsuz anlamda betimlenmektedir. Diğer söylem ise “*aileyi tehdit eden sosyal riskleri hastalık, sağlık ve yaşlılık gibi fizyolojik riskler ve ölüm, işsizlik...gibi sosyoekonomik riskler...*” (Çapcıoğlu, 2004) şeklinde yaşlılık aile için bir risk olarak nitelendirilmektedir. Aynı zamanda “*kişiler hangi nedenlerle (yaşlılık, özürlülük, işsizlik vb.) sosyal yardım almaktadırlar?*” (Öğülmüş, 2011) sorusuyla yaşlıların aile işlevlerinin zayıflaması ile birlikte sosyal hizmetlere ihtiyaç duydukları gösterilmektedir.

Sonuç

Ulus devlet kurulma aşamasında sanayileşmenin gelişmesiyle kentleşme süresinde, günümüzde aileye ilişkin araştırma konuları farklılaşmıştır. AAK (veya ASAGM) tarafından yayımlanan derleme kitabı ve dergilerde bulunan ve 1936 ile 2011 yılı arasında yayımlanmış makaleler *yaşlı* kelimesine odaklanılarak incelendiğinde *yaşlı* kelimesinin bulunduğu makalelerde bu kelime ile açıklanan konular, zamanla farklılık ve çeşitlik göstermektedir. Derleme kitabı ve derginin konseptine göre seçilmiş makalelerde bir zaman diliminde önem kazanmış araştırma konuları da zaman içinde değişimlere uğramaktadır. Aynı konu olsa da toplumsal değer yargısı ile farklı şekilde değerlendirilmektedir.

Bir toplumda bir zaman diliminde ön planda çözülmesi gereken sorunların makalelerdeki araştırma konuları ile ima edildiği düşünüldüğünde “Aile Yazıları” derleme kitabına nazaran “Aile ve Toplum” dergisinde daha farklı bir durum söz konusudur. Derleme kitabında en az sağlık veya sosyal hizmet konularından bahsedilirken bunlar dergilerde en fazla ele alınmış konulardır. Kategori listesine göre *yaşlı* kelimesi ile açıklanmış konulardan hangisinin ön plana getirilmiş olduğu sorusunda, zamana göre belirgin bir değişim görülmektedir.

Önem verilmiş konuların değişimi şöyle ortaya çıkmıştır:

- i. Derleme kitabında aile yapısı, yaşlıların statüsü ve rolünün önemi ile ilgili makaleler fazlayken, dergilerde yaşlıların fiziksel, psikolojik sağlıkları ve bakımı ile ilgili makalelerin fazla görülmektedir. Yaşlıların sosyal hizmetlere ihtiyaç duydukları ve aile politikasının önemi vb. vurgulanmaktadır.
- ii. Yaşlıya ilişkin araştırma konuları, toplum içinde yaşlıların cinsiyetine göre farklılık ve ayrımcılık vb. gibi sorunlardan ziyade yaşlıların (kadın veya erkek fark etmeksizin) statüsü ve rolünün dönüşümü ile kadın ve çocuklar vb. ile birlikte toplumda dezavantajlı grup içinde buldukları vb. vurgulanmaktadır.

Önem verilmiş konuların değişimine paralel olarak yaşlılara bakış açısının değişimi şöyledir:

- i. Aile yapısının değişimi ile birlikte yaşlıların, artık hem toplumda hem de aile içinde *reis* yerine *yük* oldukları nitelenmektedir.
- ii. Yaşlıların sınırlı kabiliyetleri nedeniyle yeni toplumsal değişim ve gelişimde riskli nüfus oldukları yorumlanmaktadır.
- iii. Aile ve akraba arasındaki sosyal dayanışmanın geride kaldığı ve ancak geleneksel değer yargısına sahip olan toplumlarda (bölgelerde) devam ettiği düşünülmektedir.
- iv. Cinsiyete göre bakıldığında yaşlı kadına ilişkin söylemler, erkeklerinkine göre daha fazla ve çeşitli olmakla birlikte olumsuz söylemler de fazladır.
- v. Yaşlılar artık toplumda dezavantajlı grup (çocuklar, kadınlar ve engelliler vb.) içinde bulunmaktadırlar ve toplum tarafından bakılması gereken veya bunu bekleyen bir varlık hâline gelmiştir.
- vi. Yaşlıların bakıma muhtaç hâlde iken aileden çok sosyal hizmetlerden bakım beklentileri olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak günümüzde yaşlıların aile içinde ya da toplumda eski statülerini kaybettikleri görülmektedir ve araştırmacıların, yaşlıların toplumsal cinsiyeti üzerinde fazla durmadıkları da görülmektedir. Yaşlıların erkek ile kadın fark edilmeksizin sadece yaşlı olarak görülmeleri ve dezavantajlı grup içinde bulunmaları söz konusudur.

Derleme kitap ve dergilerde bulunan makalelerde metin içindeki *yaşlı* kelimesi tarandığında erkekler ile ilgili söylemlerin çoğu hem statü konusunda hem de olumlu anlamda kullanılmaktadır. Erkeklerle ilişkin toplumsal değer yargısının homojen olması söz konusudur. Buna karşı kadınlar için ise *yaşlı* kelimesi ile betimlenmiş

söylemlerin hem çeşitlilik göstermesi hem de olumsuz anlamda kullanılması gözlemlenmiştir. Bütün bunlar değerlendirildiğinde yaşlıların statüsünü kaybetmeleri ve dezavantajlı grup içinde bulunmaları, yeniden rol bulmalarında ve toplumsal statü kazanmalarında zorluk oluşturabilir.

Received: May 19, 2016

Revision Received: October 3, 2016

Accepted: December 20, 2016

OnlineFirst: December 28, 2016

Copyright © 2016 • Istanbul University Department of Sociology

tjs.istanbul.edu.tr/en

DOI 10.16917/iuosoyoloji.291214 • December 2016 • 36(2) • 520–525

Extended Abstract

The Changing Perception of Old Age in Family Research

Ikuko Murakami¹
Akdeniz University

Abstract

The aim of this research is to evaluate how perceptions toward older individuals change over time. Using the keywords “elderly” and “aging”, 422 articles published in family research compilations and journals were identified. In total, 163 articles have been qualitatively analyzed using bibliometrics. In order to evaluate discourse related to the elderly, citation analysis and thematic content analysis were used for categorizing research subjects, titles, and keywords. Results show that the elderly’s identity of as “leader” of the family has changed to become the “burden” within the changing family structure. Due to social changes and developments, the elderly are counted as a liability population in society, along with children, women, and disabled people. Weakening solidarity and relations among family members and relatives results with care for the elderly expected to be given by social services instead of the family. Additionally, the elderly’s role becomes genderless over time.

Keywords

Family structure • Society • Elderly population • Family policy • Bibliometrics analysis

¹ **Correspondence to:** Ikuko Murakami, Department of Gerontology, Faculty of Literature, Akdeniz University, Antalya 07058 Turkey. Email: mikuko1025@yahoo.co.jp

Citation: Murakami, I. (2016). The changing perception of old age in family research. *Turkish Journal of Sociology*, 36, 520–525.

The issue of family has an important role in Turkish society. Similar to many other countries, the family structure has changed due to industrialization, migrations from rural to urban places, the women working and so on. A shift from extended families towards the nuclear family and from policies supporting birth to policies supporting birth control has resulted in smaller households. The function of the family has changed, which has similarly affected the topics in family research. Problems and solutions related to family issues have changed through different periods. Specific policies towards family could have changed that period's research topics. Conversely, the research could have changed family policies. Research and politics can complementarily contribute to solving social problems related to family. The older population has increased due to longer life expectancies and a decrease in the number of births. The aging demographic is also seen in Turkey. Old age is a period in life where changes in status and roles occur. A decrease in status in old age is closely related to modernization. Governmental social policies play an important role and can be viewed as an opportunity to improve their status.

Five volumes of compilations published by the Family and Social Research General Directorate, as well as articles from journals, have been analyzed in this research. The aim of this article is to investigate the transformation process of social perceptions resulting from changes in family research topics during the history of the Republic of Turkey and from changes in familial and social policies on problems related to old age, aging, and the aging process.

Data was collected using publications from Turkey's Family Research Institution (Aile Araştırma Kurumu) and Family and Social Research General Directorate (Aile & Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü):

Family Writings (Aile Yazıları, 1991). A total of five volumes containing 172 articles published between 1936 and 1990. Each volume covers a variety of topics.

Family and Society (Aile & Toplum). It has 27 issues and 250 articles published between 1991 and 2011.

In total, 422 articles have been identified and 163 articles included for analysis using the keyword "elderly" and "aging." Articles were qualitatively analyzed using bibliometrics. For evaluating discourses on the elderly and aging, citation analysis and thematic content analysis were used to categorize research subjects, titles, and keywords and to evaluate discourses on aging. Topics on the elderly and aging have been categorized as shown in Table 1.

Table 1
Categorization of Topics Containing the Word “Elderly” and “Aging”

Subjects	Discourses on the elderly and aging
1 Traditional Family Structure	Extended family, Nuclear family, Village, Customs, Marriage, Age of marriage, Home, Humane development, Family member, Individualization, Education level, Migration, Illiterate, etc.
2 Prestige/Authority	Patriarchal, Head of the family, Figurehead, Leader, Bread winner, Social governance, Pressure, Power of old age, etc.
3 What’s expected of children and women/ Family Functions	Old age insurance, Child-bearing reasons, Family-dependent population, Source of security, Role of older individuals.
4 Health (physical and psychological) and Life Satisfaction	Family planning, Reproduction, Care, Illness, Death, Crime, Abuse and neglect, Life meaning, etc.
5 Family Politics, Social Work, and <i>Growth of the Older Population*</i>	Social support, Socially disadvantaged, Care dependent, Disability, Chronic Illness, Care insurance, etc.

* Articles directly related to the increase in the older population have been included in Category 5.

The titles of articles, followed by their contents, were evaluated by searching for the words “elderly” and “aging.” The frequency and relationship of categories were attempted for identification, analysis, and interpretation as follows: (a) categorizing subjects related to elderly and aging by evaluating their points of view and the reason for using these words in the articles’ titles and contents; (b) the keywords “elderly” and “aging” were only counted once when used multiple times in the same article with the same meaning, and the frequencies were evaluated and categorized accordingly; (c) discourses in articles containing the words elderly and aging were explained and citation analysis was performed using reference discourses; and (d) gender differences with categorizing elderly and aging were evaluated.

Analysis of the results shows a difference in the content of the compilation, *Family Writing*, and the journal, *Family and Society*. While the topics of health and social work were mentioned less in the compilation and more in the journal. Differences in categories related to elderly and aging were seen, such as (a) articles about family structure, the importance of figureheads, or the role of the older population were common in the compilation while articles about older individuals’ physical and psychological health and care were common in the journals which emphasized the need for social services and the importance of family policies; and (b) more research topics on the elderly and aging focused on the status, role transformation, and disadvantaged state of women and children (boys and girls) than gender-based differences or discrimination.

Change in perceptions toward the elderly and aging is parallel with changes in the topics of importance:

(a) changes in family structure result in the elderly being considered as a *burden* instead of the *leader* in society and family; (b) the elderly are considered to be a *liability* population as a result of their limited abilities, (c) solidarity among family and relatives is seen less often than in the past, only in societies (regions) with traditional value judgments; (d) discourses on elderly women are more diverse and negative compared to elderly men; (e) the elderly are considered as a disadvantaged group and like women, children, and the disabled, they are expected to be cared for by society; and (f) as functionality decreases, the elderly's care needs are expected to be covered by social services instead of family.

As a result, older individuals are prevalently found to have a loss in familial and social status. The researchers were not overly concerned with gender roles; genderless roles in old age and the elderly being a disadvantaged group were mentioned. Discourses on men were homogenous, mainly positive, and showed status, whereas discourses on women were heterogeneous and mainly negative. The elderly's loss in status and shift towards being in a disadvantaged group might affect them directly and cause difficulties in finding new roles and social status.

Kaynakça/References

- Alparslan, A. M. & Oktar, Ö. F. (2015). Türkiye'de lider-üye etkileşim kuramına dair makale kapsamındaki araştırmalar: Bibliyometrik bir içerik analizi. *Business & Economics Research Journal*, 6(1), 107–123.
- Barca, M. & Hızıroğlu, M. (2009). 2000'li yıllarda Türkiye'de stratejik yönetim alanının entellektüel yapısı. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 113–148.
- Berkes, M. (1945). Hüseyin Rahmi'nin romanlarında aile ve kadın. *Ankara Üniversitesi Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 3(3), 19–32.
- Bulduk, E. Ö. (2014). Yaşlılık ve toplumsal değişim. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2, 53–60.
- Buz, S. (2009). Göç ve kentleşme sürecinde kadının “görünürlüğü”. *Aile ve Toplum*, 5(17), 40–50.
- Cansel, E. (1969). Sosyal devlet ve aile. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 26(314), 11–21.
- Çapcıoğlu, İ. (2004). Cumhuriyetin 80. yılında Türk ailesi. *Aile ve Toplum*, 2(7), 95–98.
- Cillov, H. (1959). Türkiye'de evlenme ve boşanmaların seyri. *İstanbul Üniversitesi İktisad Fakültesi Mecmuası*, 21(1-4), 119–146.
- Cowgill, D. O., & Holmes, L. D. (1972). *Aging and modernization*. New York, NY: Appleton-Century-Crofts.
- Dikeçligil, B., Çiğdem, A. & Tokuroğlu, B. (Ed.). (1991). *Aile yazıları (6 cilt)*. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.
- Doğan, İ. (2004). *Sosyoloji: Kavramlar ve sorunlar*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dumazedier, J. (1991). Aile ve boş zaman (E. Toptaş, Çev.). *Aile ve Toplum*, 1(2), 101–109.
- Durmuş, Z. (1983). Aile planlaması ve sağlık. *Ankara Jeopoloji Derneği*, 42, 38–41.

- Duyan, Ç. G. (2010). Yoksulluğun kadınlaşması: Altındağ örneği. *Aile ve Toplum*, 6(21), 19–29.
- Ekşi, B. (2005). Evliliğe hazırlık aşamasındaki karı-koca adaylarının evlilik ve anne-baba olma üzerine düşünceleri. *Aile ve Toplum*, 2(8), 75–84.
- Erdentuğ, A. (1985). Çeşitli insan topluluklarında aile tipleri. *Antropoloji Dergisi*, 12, 165–212.
- Eren, A. (2005). Korku kültürü, değerler kültürü ve şiddet. *Aile ve Toplum*, 2(8), 23–36.
- Eröz, M. (1977). *Türk ailesi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Eserpek, A. (1977). Türk köy ailesinde işbölümüne ilişkin yapısal değişimler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1-4), 137–152.
- Gökçe, B. (1976). Aile ve aile tipleri üzerine bir inceleme. *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Dergisi*, 8(1-2), 46–77.
- Gür, B. S. & Kurt, T. (2011). Türkiye’de ailenin eğitim ihtiyaçları. *Aile ve Toplum*, 7(27), 33–62.
- Güran, N. (1983). Aile hizmetleri. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi*, 1(1), 13–21.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2010). *Türkiye’de doğurganlık, üreme sağlığı ve yaşlılık: 2008 Türkiye nüfus ve sağlık araştırması ileri analiz çalışması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve TÜBİTAK.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (1994). *Turkish Demographic and Health Survey 1993*. Ankara: General Directorate of Mother and Child Health and Family Planning, Hacettepe University Institute of Population Studies. Maryland, USA: Demographic and Health Surveys, Macro International Inc.
- İlbar, Z. (1975). Aile-akrabalık ilişkileri ve değişimler üzerine bir araştırma. *Antropoloji Dergisi*, 7, 201–206.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1984). Aile ve kültürel psikoloji. III. *Ulusal Psikoloji Kongresi* içinde (s. 219–227). İstanbul.
- Karagöz, D. & Kozak, N. (2014). Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi’nin bibliyometrik analizi: Araştırma konuları ve kurumlar arası iş birliğinin sosyal ağ analizi ile incelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 28(1), 47–61.
- Koç, Z. & Sağlam, Z. (2008). Klimakterium döneminde bulunan kadınların menopoza ilişkin yaşadıkları belirti ve tutumların belirlenmesi. *Aile ve Toplum*, 4(15), 100–112.
- Kongar, E. (1970). Türkiye’de aile yapısı: Yapısal, evrimi ve bürokratik örgütlerle ilişkileri. *Amme İdaresi Dergisi*, 3(2), 58–83.
- Koroğlu, C. Z. & Koroğlu, A. K. (2015). Mekân dönüşümü ve yaşlılık üzerine: Kentleşme ve yaşlılık olgusu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41), 812–821.
- Kulieva, N. & Süleymanov, A. (2008). XIX – XX. Yüzyılda Azerbaycan’da geniş aile yapısı. *Aile ve Toplum*, 4(13), 77–84.
- Kuran, E. (1987). Türk ailesinin mahiyeti ve tarihi gelişmesi. *Türk Yurdu*, 34-37, 24–33.
- Meriç, Ü. (1989). İslamda aile (dini esasların ışığında çağdaş İslami ülkelerinde aile yapısı ve bu yapıda meydana gelen değişimler). *İlmi Neşriyat İç ve Dış Ticaret A.Ş. Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi*, 9, 171–202.
- Öğülmüş, S. (2011). Sosyal yardım algısı ve yoksulluk kültürü. *Aile ve Toplum*, 7(26), 83–96.

- Ökten, Ş. (2006). GAP Bölgesinin sosyo-kültürel ve yapısal özelliklerinin aile yapısına etkileri. *Aile ve Toplum*, 3(9), 23–34.
- Ökten, Ş. (2009). Aşiret, akrabalık ve sosyal dayanışma: Geleneksel hayatı yönetme biçimi. *Aile ve Toplum*, 5(18), 99–110.
- Özdilek, Ş. (1982). Aile planlaması metotlarının erkek sağlığına faydaları. *Ankara Jeopoloji Derneği: Aile Planlaması Sorunları Konferansı* içinde (s. 63–65). Ankara: Ankara Jeopoloji Derneği.
- Özen, S. (1987). Sosyal hareketlilikte aile ve eğitim ilişkileri. *Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Dergisi*, 1, 123–138.
- Özmete, E. (2010). Sosyal hizmete Sürdürebilir Su Kullanımı Anketinin geliştirilmesi. *Aile ve Toplum*, 6(22), 79–90.
- Parsons, T., & Bales, R. F. (1956). *Family, socialization and interaction process* (Trans. S. Hashizume, 1981), Tokyo: Reimei Shobou.
- Polat, C., Sarı, T. & Sağlam, M. (2013). Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi “Sanat” Dergisi’nin bibliyometrik analizi. *Journal of Fine Arts Faculty*, 23, 9–26.
- Rosow, I. (1983). Socialization to old age (Trans. H. Sagano), Tokyo: Waseda University Publishing.
- Şentürk, Ü. (2008). Aile kurumuna yönelik güncel riskler. *Aile ve Toplum*, 4(14), 7–32.
- Sezgin, M. (1991). Karaman-Taşkale kasabası eski kadın kıyafetleri. *Aile ve Toplum*, 1(2), 86–92.
- Süleymanov, A. (2009). Çağdaş Türk toplumunda aile ve evlilik ilişkileri. *Aile ve Toplum*, 5(17), 7–17.
- Tezcan, M. (1982). Toplumsal değişme ve yaşlılık. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 15(2), 169–177.
- Tezcan, M. (2003). Türk kültüründe kız kaçırma geleneklerinin antropolojik çözümü. *Aile ve Toplum*, 2(6), 41–48.
- Timur, S. & Fincancıoğlu, N. (1968). Türkiye’de rahimiçi araçları kullananların demografik ve sosyo-ekonomik özellikleri. *Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsünde İzmir’de Düzenlenen Bir Toplantının Bildirileri. Türkiye Demografyası*, 181–220.
- Timur, S. (1972). *Türkiye’de aile yapısı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Tolan, B. (1990). Geleneksel aileden çağdaş aile yapısına doğru: Dünyada ve Türkiye’de aile yapısının evrimi. *Aile Yazıları 2* içinde (s. 491–503).
- Tufan, İ. (2007). *Birinci Türkiye yaşlılık raporu 2007*. Antalya: Gero Yayınları.
- Ülken, H. Z. (1943). Aile. *Sosyoloji*, 268–278.
- Ünal, C. (1973). Cinsiyete bağlı psikolojik farklar ve Türk çocukları üzerinde bir karşılaştırma. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 37–57.
- Ünal, G. (2005). Aile içi şiddet. *Aile ve Toplum*, 2(8), 85–92.
- Yasa, İ. (1973). Evlilik ve geniş aile kurumlarının yazgısı. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(1), 1–10.
- Yazan, Ü. M. (1989). İleri endüstri toplumlarında aile kurumu üzerine bir araştırma. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Dergisi*, 3(1), 147–174.
- Yıldırım, E. (2005). Bir modernite rüyası: Ailenin sorun mu? -Kütahya Yetiştirme Yurdu örneği-. *Aile ve Toplum*, 2(8), 93–100.
- Zengin, E. & Öztaş, C. (2009). Yerel yönetimler ve sosyal yardımlar: Üsküdar Belediyesi Örneği. *Aile ve Toplum*, 4(16), 19–36.